

ForUMs rapport fra COP27 i Sharm El-Sheikh

Utfallet av klimatoppmøtet kan kort oppsummeres med gode resultater for tap og skade, men svakere resultater for blant annet utslippskutt, tilpasning og finansiering. ForUM er spesielt kritiske til manglende økte ambisjoner for utslippskutt. En opptrappet innsats er nødvendig dersom verden ikke skal bli mer enn 2.5 grader varmere ifølge en [rapport](#) fra FN.

“We are on the highway to climate hell” sa FNs generalsekretær Antonio Guterres i sin åpningstale. “Vi drukner”, sa Maldivene og uttrykte behovet for økt finansiering til tilpasning og tap og skade. Dermed åpnet de dragkampen mellom finansiering og utslippskutt som skulle prege konferansen.

Utviklingslandene var godt koordinerte om et krav om en FN-basert finansieringsordning for tap og skade som ble lagt fram av G77 & Kina, Afrikagruppen (AGN), øystatene (AOSIS) og De minst utviklede landene (LDCs). Industrialiserte land vektla på sin side arbeidsprogrammet for utslippsreduksjoner og hvordan energiomstilling (EU, Umbrella Group (som inkluderer Norge), og Environmental Integrity Group). Det er her viktig å merke seg at skillelinjene ikke alltid er mellom i-land og u-land. På utslippsreduksjoner ser man at AOSIS, LDCs og AILAC i stor grad har samme posisjoner som blant annet Norge og EU.

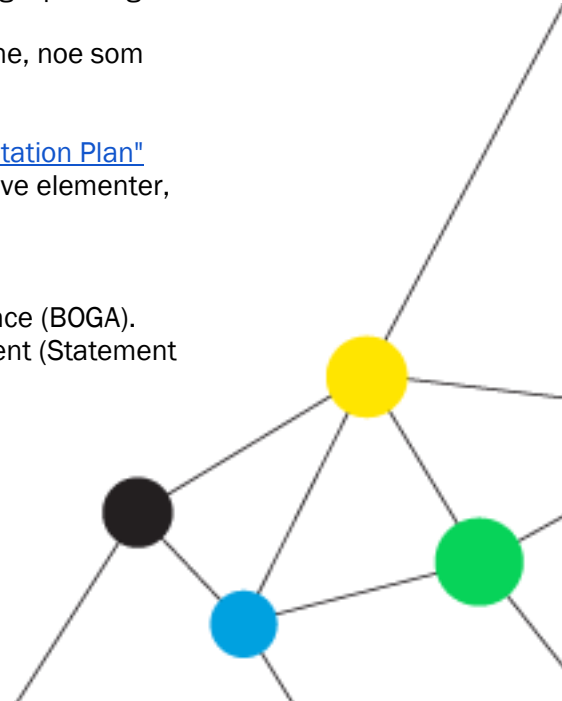
Dragkampen preget den første uken alle forhandlingssporene og ga forsinkede tekstutkast til de politiske forhandlingene i den andre uken. Samtidig bidro presidentskapet til at 1.5 gradersmålet ble satt på spill gjennom svake formuleringer i førsteutkastet til slutterklæringen.

COP27 skulle være implementeringens toppmøte. Ettersom implementeringen av Parisavtalen skjer i hvert enkelt land og i samarbeid mellom land, var det noe uklart hva som lå i begrepet implementering. I etterkant kan nok implementering best forstås som sikring av finansielle midler og ordninger til tap og skade og tilpasning.

Det ble til slutt resultater også innenfor de fleste av forhandlingssporene, noe som refereres til i avsnittene nedenfor.

På overtid ble det fattet en slutterklæring - "[Sharm el-Sheikh Implementation Plan](#)" som dekker de fleste tematiske områdene. Erklæringen har flere positive elementer, men svake formuleringer for anerkjennelse av vitenskapen, og på utslippsreduksjoner har den lite i tillegg til Glasgow Climate Pact.

Dessverre sluttet Norge seg heller ikke i år til Beyond Oil and Gas Alliance (BOGA). Det var en stund håp om at Norge skulle slutte seg til Glasgow Statement (Statement

on International Public Support for the Clean Energy Transition) som er et opprop fra 20 land og mange store finansinstitusjoner om utfasing av eksportfinansiering til all fossil energi. Dessverre var regjeringen negative til initiativet.

Sivilsamfunn og menneskerettigheter i Egypt

COP27 var preget av å være i et land hvor rommet for uavhengige og kritiske sivilsamfunnsorganisasjoner var lite. Rundt 700 personer ble arrestert mens COP27 foregikk, noe som understreker alvoret ettersom hele verdens søkelys var på Egypt.

ForUM var før konferansen bekymret for at UNFCCC sitt samarbeid med Egypt om engangs-akkreditering av lokale organisasjoner ikke var åpen og fritt tilgjengelig. Egyptiske organisasjoner opplevde å ikke få anledning til å søke akkreditering på linje med andre. Det er avgjørende at slike prosesser innenfor UNFCCC ikke brukes av autoritære regimer til å ekskludere lokale aktører. Til neste år vil vi kunne se en liknende situasjon i Dubai. Da må UNFCCC være tydelige på sin organisasjons- og styringsrett innenfor FN-området i den blå sonen.

Lenke til alle vedtakene: <https://unfccc.int/cop27/auv>
[Akronymer UNFCCC](#)
[Forkortelser UNFCCC](#)

Global Stocktake

Den globale gjennomgangen, Global Stocktake (GST) går over to år og skal avsluttes i Dubai i 2023. Det ble holdt flere tekniske workshoper på COP27, men uten at det ble fattet beslutninger. Vi antar at samtlige krav fra årets posisjonsnotat vil være relevant både i Bonn og på COP28 i 2023.

Viktige dokumenter og beslutninger etter COP27

- [UNFCCC sin nettside for GST](#)
- [Second meeting of the Global Stocktake](#)

Utslippskutt, energiomstilling og forbruk

Nytt og viktig arbeidsprogram for utslippsreduksjoner

På COP26 i 2021 ble det vedtatt at UNFCCC på COP27 skulle opprette et *arbeidsprogram for rask opptrapping og iverksettelse av utslippskutt i dette avgjørende tiåret*, fordi verden ligger dårlig an til å nå Parisavtalens temperaturmål.

Hele [vedtaksteksten for MWP ligger her](#). I tillegg finnes ulike relevante vedtak også i slutterklæringen for konvensjonen ([1/CP.27](#)) og for Parisavtalen ([1/CMA.4](#)).

Kort oppsummert vedtok COP27 programmets formål, omfang, modaliteter, tidslinje, resultat, samt hvordan det vil forholde seg til ulike sektorer, og hvordan det skal rapportere til og være forbundet med CMA og med de årlige ministermøtene om ambisjoner før 2030 (vedtatt i 2021 i [1/CMA.3 paragraf 31](#)). Fra begynnelsen av var det liten enighet. Om man ser enkelt på det, går det an å dele forhandlingsrommet for MWP i to. På den ene siden har du AOSIS, AILAC, EU, EIG, LDCs og UG som ønsket varighet til 2030, forbindelser til flere andre prosesser, et tydelig politisk mandat, og at MWP skulle kunne gå inn på temaer som er viktig for utslippskutt, som f.eks energi. På den andre siden har du Arab Group, LMDCs, samt AGN og ABU som ønsket et kort program (ett til to år), forbindelse til GST men ingen andre prosesser, og et sterkt fokus på Konvensjonens prinsipper inkludert rettferdighet og historisk ansvar. Bildet blir mer komplisert om man snakker om hva som skal være programmets resultat, men munner ut i at den første gruppa vil ha tiltak fra alle, mens den andre ikke ønsker at i-lands historiske ansvar skyves over på u-land, noe som påvirker hva resultatet kan bli. Dette er en sak hvor det er svært vanskelig å finne ett rett svar.

Som CAN ønsker også vi i ForUM at arbeidsprogrammet MWP skal reflektere equity-prinsippet, og dermed at “developed country Parties should continue taking the lead by undertaking economy-wide absolute emission reduction targets, and that developing country Parties should continue enhancing their mitigation efforts and are encouraged to move over time towards economy wide emission reduction or limitation targets.”

Det skal avholdes minst to dialoger per år inntil 2026, som foreløpig ser ut til å være MWPs hovedaktivitet. Mange u-land ønsket et kort MWP, så kort som ett år, mens andre u-land og alle i-landene ønsket 2030 som sluttdato. Kompromissløsningen ble at man i 2026 skal vurdere om programmet skal videreføres. Når MWP skal rapportere til CMA og ministerrundebordet hvert år, representerer det en viktig politisk link. Ei heller den var det lett å bli enig om, tross mandatet fra COP26.

Avtaleteksten på MWP endte med mange utvannede formuleringer, og resultatet ble langt fra så sterkt som vi så for oss og håpet etter at dette ble vedtatt i Glasgow. For eksempel står det at arbeidsprogrammet skal være “non-prescriptive, non-punitive, facilitative, respectful of national sovereignty and national circumstances, take into account the nationally determined nature of nationally determined contributions and will not impose new targets or goals”. Dette begrenser mulighetene partene har for å legge press på hverandre til å trappe opp ambisjoner. Jobben framover blir å få land til å tolke arbeidsprogrammet som mest mulig ambisiøst, og at de tross all utvanningen i teksten kan ta det i bruk som et effektivt hjelpemiddel for å nå egne

utslippsmål, dele “good practises” og konkrete løsninger, og få en positiv push til å forbedre utslippskutt-målene.

Hva skjedde med ForUMs konkrete krav?

- *MWP bør vare minst til 2030. MWP skal i første omgang vare kun til 2026, og da skal man vurdere om det forlenges. ([Paragraf 5](#)).*
- *MWP må starte oppfølgingen av energiomstillingsvedtaket fra Glasgow ([1/CP.26](#) paragraf 20). Verken “energy”, “coal power” eller “fossil fuel subsidies” omtales i vedtaket om MWP. Imidlertid er energi en av sektorene som omfattes av IPCCs liste over tematikk som skal inngå i MWP, og vi må også regne både fornybar og fossil energi som relevant tematikk og teknologi for programmes dialoger. Dette omtales i neste punkt. Ellers omtales energiomstilling i slutterklæringen for både Konvensjonen ([1/CP.27](#)) og Parisavtalen ([1/CMA.4](#)).*
- *MWP må sette søkelys på ekte og konkrete løsninger for å skalere opp ren energi og energieffektivisering, og for å umiddelbart bevege oss mot en rettferdig utfasing av alle fossile brennstoff, og bør ikke omhandle falske og midlertidige løsninger, som bruken av gass som en «bro».*
 - Det er ikke klart hvor konkret dette skal dekkes i MWPs dialoger og rapporter, men det ble vedtatt at programmet skal baseres på tematiske områder som er relevante for å trappe opp utslippskutt og inkludere sektorene som brukes av IPCC i deres “2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories”, i delrapporten fra IPCCs tredje arbeidsgruppe, samt relevante rammebetingelser, teknologier, rettferdige omstillinger og annet tverrgående. ([Paragraf 4](#))
 - Referere til Cover decisions tekst om low emissions tech her?
- *MWP må vurdere effekten av de mange sektorinitiativene som ble lansert i Glasgow og i Glasgow Climate Pact, som Global Methane Pledge, Powering Past Coal Alliance, og bør dessuten ha som ambisjon å bidra til nye initiativ og samarbeid om både fossil og fornybar energi, hvor både land og ikke-statlige aktører er med. Dette ble ikke vedtatt. Det er imidlertid positivt at Parisavtalens High Level Climate Champions har en rolle i MWP, særlig med tanke på samspillet med ikke-statlige aktører, som vil kunne bidra til å gi oppmerksomhet til sektorinitiativer.*
- *MWP bør undersøke hvordan betingede mål for utslippskutt i utviklingslands NDCer kan gjennomføres med pengestøtte, teknologi og kapasitetsbygging. Dette ble ikke vedtatt.*
- *Rundbordsmøtene for ministre som ble vedtatt i Glasgow bør fungere som politiske kontrollpunkt for styrking og iverksettelse nasjonale mål, sektorvise tiltak og sektorinitiativ. Dette ble ikke vedtatt. Faktisk var det vanskelig å sikre noe som helst politisk innhold for MWP heller enn kun teknisk. Særlig Like Minded Group og Arab Group ønsker ikke at MWP skal rapportere til*

andre enn Global stocktake. De ønsket for eksempel ikke noen formell forbindelse mellom MWP og de årlige ministerrundebordene som ble avtalt i 2021, men per paragraf 17 skal MWP rapportere dit og til GST.

- *Partene må be IPCC lage et utslippsscenario for 2035, kompatibelt med 1,5 °C. Dette fordi neste runde med nasjonale klimamål skal gjelde for 2035.* Det ble uformelt bekreftet for oss at IPCC planlegger dette, men det finnes ikke noe formelt vedtak.
- *MWP må opprettholde søkelyset på utslippsreduksjoner, siden UNFCCC ikke har mange prosesser som fokuserer spesifikt og eksplisitt på dette.* Noen u-land foreslo at MWP også bør omfatte tilpasning, eller at et program bør opprettes for tilpasning. Det er uklart om dette er et legitimt forsøk på å opprettholde balanse mellom temaene, eller et forsøk på å trenere framgangen på MWP, som igjen kan handler om å hindre at press legges på u-land for å bidra med mer utslippskutt (forslaget kom fra u-land med store/voksende utslipp). Det finnes ikke noe formelt vedtak her.

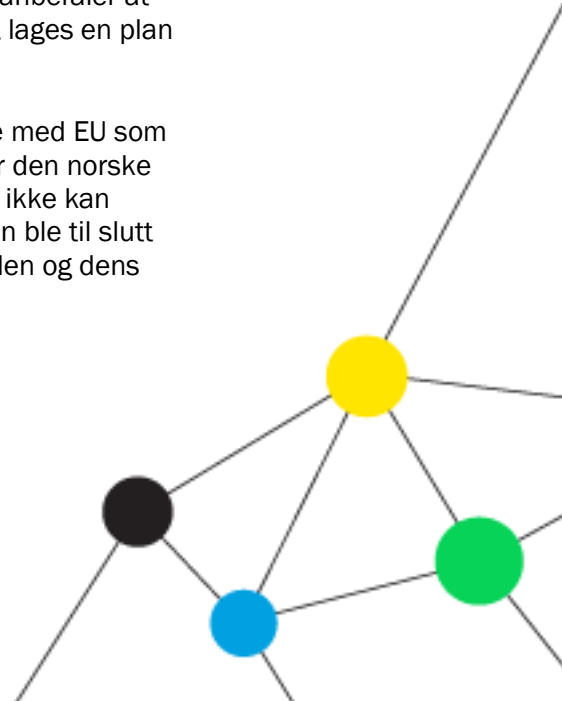
Annet relevant som ble vedtatt:

- [1/CMA.4 paragraf 50-53](#) vedtok opprettelsen av et arbeidsprogram for rettferdig omstilling og årlige ministermøter om rettferdig omstilling fra COP28/CMA5. Det er viktig at tematikken får oppmerksomhet gjennom et eget program, spesielt dersom det betyr at det ikke kun skal behandles under *response measures*, en prosess som ikke har vist seg nyttig for rettferdig omstilling. Det er imidlertid viktig at dette arbeidsprogrammet ikke tar oppmerksomhet og politisk vilje vekk fra arbeidsprogrammet for utslippsreduksjoner.

Utfasing av den norske olje- og gassindustrien

Norge skal i henhold til vår NDC (National Determined Contribution) kutte utslipp med 55 prosent innen 2030 på tvers av alle sektorer. I 2021 var det kuttet 4.5 prosent siden 1990. OECDs gjennomgang av norsk miljøpolitikk fra april 2022 anbefaler at Norges eksport inngår som en del av våre samlede utslipp, samt at det lages en plan for utfasing av subsidieringen av oljenæringen.

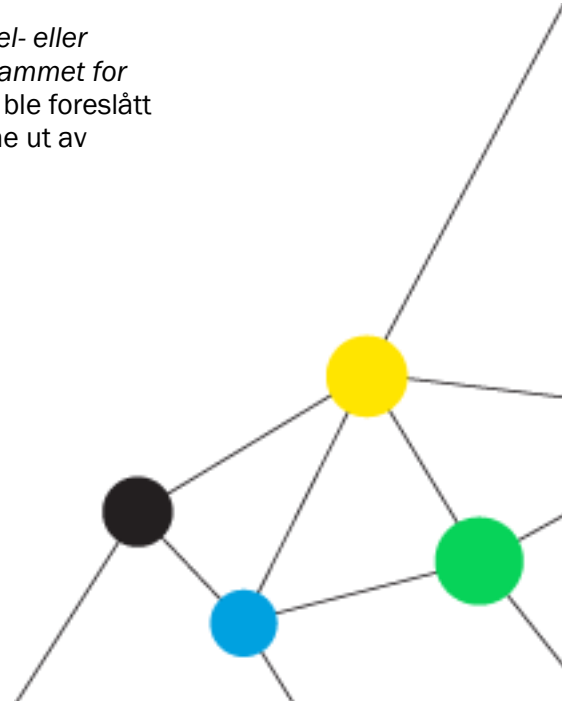
ForUM var under COP27 kritiske til en eventuell ny grønn industriavtale med EU som vil kunne bidra til nye lisenser og økt utvinning. Vårt standpunkt overfor den norske delegasjonen og Klima- og miljøminister Espen Barth Eide var at Norge ikke kan bruke energikrisen i Europa til å få EU med på fortsatt oljeleting. Avtalen ble til slutt ikke signert på COP og det er fortsatt store usikkerheter knyttet til avtalen og dens innhold.

Hva skjedde med ForUMs konkrete krav?

- *Starte jobben med nedfasing og rettferdig omstilling hjemme nå, inkludert ved å ikke godkjenne plan for utvikling og drift for Wistingfeltet. Equinor trakk selv søknaden sin for Wistingfeltet av økonomiske grunner. Det kan hende saken kommer opp igjen om noen år, men i utgangspunktet ser vi Wisting-kampen som vunnet.*
- *Ikke inkludere olje og gass i en eventuell grønn industriavtale med EU. Fortsatt uvisst om dette vil skje, ettersom industriavtalen ikke ble signert på COP27, og enda ikke er offentliggjort.*
- *Sikre at tiltakene for å kutte utslipp fra fossilt brensel står i samsvar med veksten i utslipp og behovet for utslippskutt for å holde verden innenfor 1,5-gradersmålet.*
- *Handle i samsvar med kunnskapen om at fortsatt installasjon av infrastruktur for olje, kull og gass låser oss til ytterligere klimagassutslipp. En begrensning av global oppvarming til 2 °C eller lavere medfører at store mengder fossilt brensel må forbli i bakken, og målet om 1,5 °C gjør dette bare mer prekært.*
- *Jobbe for at olje og gass kommer på agendaen i UNFCCC. Det vil være lettere å få fortgang på iverksettelsen av vedtaket om energiomstilling fra Glasgow, dersom land som eksporterer olje og gass erkjenner at “transition towards low-emission energy systems” ikke kun handler om å omstille seg vekk fra kull, men også fra olje og gass. Norge var, sammen med mange u-land og samtlige i-land, blant de som krevde at et hovedresultat fra COP27 skulle være et vedtak eller en oppfordring om utfasing av all fossil energi uten renseteknologi (“unabated fossil fuels”). Dessverre brukte slutterklæringen fra Sharm el-Sheikh den samme svake formuleringen om nedfasing av urensset kull og utfasing av ineffektive fossile subsidier som slutterklæringen fra Glasgow i 2021. Til og med dette var vanskelig å få inn, ettersom presidentskapets tidligere utkast til slutterklæringen ikke inkluderte fossil energi under lista over viktige temaer. I et annet punkt om økt fornybar energi, satte presidentskapet også inn “lavutslipps- og” foran “fornybar energi” i den aller siste versjonen av slutterklæringen, noe som mange land ikke fikk med seg og som åpner for ikke-fornybare alternativer.*
- *Norge må løfte fram IPCCs funn og anbefalinger om etterspørsel- eller forbruksbasert klimapolitikk i UNFCCC, inkludert i arbeidsprogrammet for utslippsreduksjoner, og selv påta seg forpliktelser her. Forbruk ble foreslått som et tema inn i MWP av India, men vi er usikre på og må finne ut av hvordan Norge forholdt seg til forslaget.*

Det nye globale finansieringsmålet

ForUM var tydelige overfor den norske delegasjonen på at en rettferdig klimafinansiering er viktig for at Parisavtalens mål skal nås.

For å sikre framgang mot et nytt kollektivt og kvantitativt mål for klimafinansiering (NCQG) var det behov for å utvikle en felles forståelse av mulighetene for en betydelig oppskalering av klimafinansiering fra 2025. Klare milepæler for NCQG var nødvendig for å få til et vedtak på COP29 i 2024. Det ble bestemt å opprette et arbeidsprogram, men ikke milepæler for prosessen. En stor del av ansvaret later til å bli lagt på møtelederne i 2023. Vi har derfor ikke en klar prosess ei heller frister for innsendelse av innspill, kun et bredt rammeverk. Veien framover vil forhåpentligvis bli klarere i begynnelsen av 2023, ettersom møtelederne er bedt om å legge fram en plan innen utgangen av mars. Møtelederne er ikke utnevnt ennå.

Long Term Finance: oppfyllelse av hundremilliardermålet:

Proessen som kalles "long term finance" (LTF) handler egentlig om levering av 100 milliarder USD per år som rike land lovet i 2009. Finansiell støtte er helt avgjørende for at vi skal nå Parisavtalens mål. Det var viktig at COP27 kunne gi oss tiltro til at industrialiserte land omsider ville levere minst 100 milliarder dollar i år, og deretter raskt skalere opp finansieringa i kommende år, for å sikre minst 600 milliarder totalt mellom 2020 og 2025.

Vedtakene handler imidlertid mer om prosedyre enn politikk, og manglende levering av 100 milliarder vil stå høyt på den politiske agendaen i klimaforhandlingene hvert fall frem til 2027. På COP27 ble det også foreslått å forlenge dette agendapunktet etter 2027, for å kunne diskutere levering av NCQG. Dette kan gjøre LTF til et sted å diskutere generell finansiering i fremtiden. Dette forslaget ble ikke akseptert på COP27, men kan det komme tilbake i løpet av neste COP.

Artikkel 2.1c og store finansstrømmer:

Ifølge Parisavtalens tredje mål, formulert i artikkel 2.1c, skal vi sikre at finansieringsstrømmer blir forenlig med en bane mot lavutslipps- og klimarobust utvikling. Til tross for sin åpenbare betydning, har dette temaet stort sett ennå ikke blitt diskutert i UNFCCC. På COP27 ba industriland og sivilt samfunn om et punkt på agendaen for å starte jobben med artikkel 2.1c. Mens dette forslaget, sammen med flere andre, ble avvist, ble det som del av hovedbeslutningen vedtatt en dialog om temaet i 2023. Dette er for lite, men det er en start, men en slik dialog vil kunne gi bedre felles forståelse for omfanget av målet i artikkel 2.1c. Det er for eksempel ikke enighet om det egentlig er et finansieringsmål eller et mål for utslippskutt.

Klimatilpasning og det globale målet på tilpasning

Arbeidsprogrammet for det globale målet for tilpasning (GGA) skal ferdigstilles til neste år. Dessverre er resultatene så langt svake. De fire workshopene arrangert både i forkant av og på konferansen har hovedsakelig vært presentasjoner, spørsmål og svar og i mindre grad diskusjoner.

Ved konferansens begynnelse la Afrikagruppen og G77 frem et utkast til et rammeverk som de ønsket at skulle brukes til å vurdere fremgang mot det globale målet. Mange land inkludert Norge, mente at dette var for tidlig ettersom det fortsatt er ett år igjen av programmet og fordi rammeverket tidligere ikke var diskutert. Overraskelsen var derfor stor da sluttresultatet viste til enighet om å definere et rammeverk for å måle målets oppnåelse og muliggjøre gjennomgang av fremdriften i løpet av det neste året. Gitt tilpasningens kontekstspesifikke karakter, at landene må tilpasse seg ulike klimateffekter, vil dette rammeverket kunne generere informasjon som kan bidra til å muliggjøre og fange fremgang. Rammeverket vil bli gjennomgått før den andre Global Stocktake i 2028 ([Draft decision CMA/4 paragraf 8.](#)) Oppfordringen fra Glasgow om å triple tilpasningsfinansieringen ble gjentatt, men også her gjenstår det forhandlinger for å komme videre.

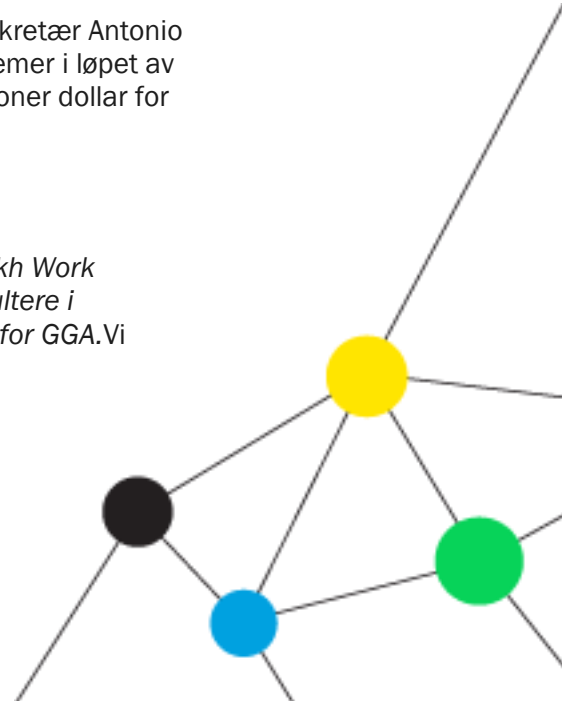
Det ble ingen enighet om et konkret mål for tilpasning som samsvarer med 1,5-gradersgrensen. Få land har så langt levert inn nasjonale klimatilpasningsplaner (NAP), inkludert Norge. Det ble ikke foretatt noen beslutning for NAP. Oppsummeringen problematiserer situasjonen uten fremgang fra Glasgow, der man heller ikke fikk en tekst. Det var positivt at Norge er positive til at tilpasningen skal være lokalt ledet. En annen svakhet fra forhandlingene er at det fremdeles ikke er vedtatt noen definisjon for det "globale målet om tilpasning". Dermed er det også vanskelig å mobilisere finansiering og gjennomføre tilpasningstiltak. Det var generelt mye diskusjon, men heller ingen konklusjon på gjennomgangen av Tilpasningskomiteens arbeid, som har blitt forskjøvet til SB58.

Menneskerettigheter. I referatet fra Arbeidsprogram på GGA så står det at det skal være fokus på menneskerettigheter (20.E) og (10.C) så står det at rammeverket skal ta hensyn til menneskerettigheter og lokal forankring.

Andre konkrete fremskritt på tilpasning ble sett på COP: FNs generalsekretær Antonio Guterres ba om verdensomspennende ekstremvær tidlig varslingssystemer i løpet av de neste fem årene, mens tilpasningsfondet mottok mer enn 230 millioner dollar for de mest klimasårbare i 2022.

Hva skjedde med ForUMs krav?

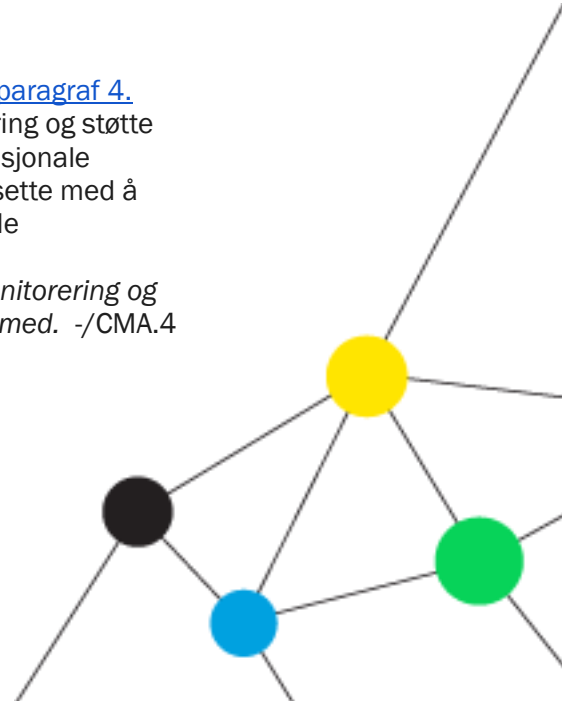
- *Workshopene som skjer som en del av Glasgow-Sharm-el-Sheikh Work Programme on the Global Goal on Adaptation (GlaSS), bør resultere i konkrete tilpasningstiltak og finansiering, for å sikre framgang for GGA.Vi*

hadde mange innspill knyttet til finansiering. Arbeidsprogrammet har så langt ikke resultert i konkrete tilpasningstiltak eller finansiering.

- *Tilpasningsarbeidet må være i tråd med folkeretten. Potensielt negative effekter av lands innenlandske tilpasning på andre land må identifiseres, adresseres og sees i sammenheng.* I [Draft decision -/CMA.4 Glasgow–Sharm el-Sheikh work programme on the global goal on adaptation referred to in decision 7/CMA.3, paragraf 10.C](#) står det at tilpasningsarbeidet kan ta hensyn til blant annet menneskerettighetene, sosial rettferdighet, økosystemer, lokalsamfunn, tradisjonell kunnskap, lokal kunnskap, økosystembasert tilpasning;
- *Klimatilpasningstiltak må ikke øke ulikhetene i og mellom land og tilpasningsplanene må prioritere de gruppene i mest sårbare situasjoner.* Det kom ikke inn en konkret formulering knyttet til ulikheter mellom land, [men paragraf 10. C](#) refererer til sosial rettferdighet og sårbare grupper.
- *UNFCCC må sikre at behovene til utviklingsland ivaretas i prosessen med å videreutvikle og iverksette GGA og nasjonale tilpasningsplaner.* Draft decision -/CMA.4 Glasgow–Sharm el-Sheikh work programme on the global goal on adaptation referred to in decision 7/CMA.3 uttrykker at behovene og manglende for utviklingsland i forbindelse med tilpasningsplaner skal fortsette.
- *For å sikre at GlaSS leverer på intensjonen som vedtatt i Glasgow, bør programmets formål også omhandle deltakende og lokalt drevet utforming av tilpasningsplaner, kapasitetsbygging og erfaringsdeling for økosystembaserte og lokalt drevne tilpasningstiltak.* [Paragraf 10c](#) nevner lokalt drevne tilpasningsplaner og økosystembaserte tiltak.
- *Kvalitative metoder for innhenting av lokal kunnskap og kunnskap fra ulike grupper i befolkningen må vektas godt i GGA, slik at tilpasningstiltakene er tilpasset lokale forhold, slik IPCCs andre delrapport vektlegger.* Lokal kunnskap nevnes i [Paragraf 10. C.](#)
- *COP27-vedtak om GGA bør nevne nasjonale mekanismer som kan sikre lokale aktører tilgang på klimafinansiering.* Per i dag er tilgangen på klimamidler svært begrenset grunnet byråkrati og krav som få lokale aktører oppfyller.
- *Det bør settes av støtte til land som har behov for finansiell, kapasitetsmessig og teknisk støtte til å utforme sine nasjonale tilpasningsplaner.* Decision -/CP.27 National adaptation plans [paragraf 4.](#) noterer seg utviklingslands utfordringer med å få tak i finansiering og støtte fra det grønne klimafondet for utvikling og gjennomføring av nasjonale tilpasningsplaner. I paragraf 5 står det at det inviteres til å fortsette med å formulere anbefalinger og måter å mobilisere støtte til nasjonale tilpasningsplaner.
- *Det er viktig å utvikle enkle og tilgjengelige mekanismer for monitorering og evaluering under GGA, slik at lokale aktører kan bidra og følge med.* -/CMA.4

om GlasS, paragraf XX, vedtok at monitorering, evaluering og læring kan bli vurdert;

Lenker til viktige dokumenter

- [Revidert referat fra arbeidsprogrammet for det globale målet for tilpasning](#)
- [Nasjonale tilpasningsplaner](#)
- [Fourth review of the Adaptation Fund](#)
- [Report of the Adaptation Committee](#)

Tap og skade

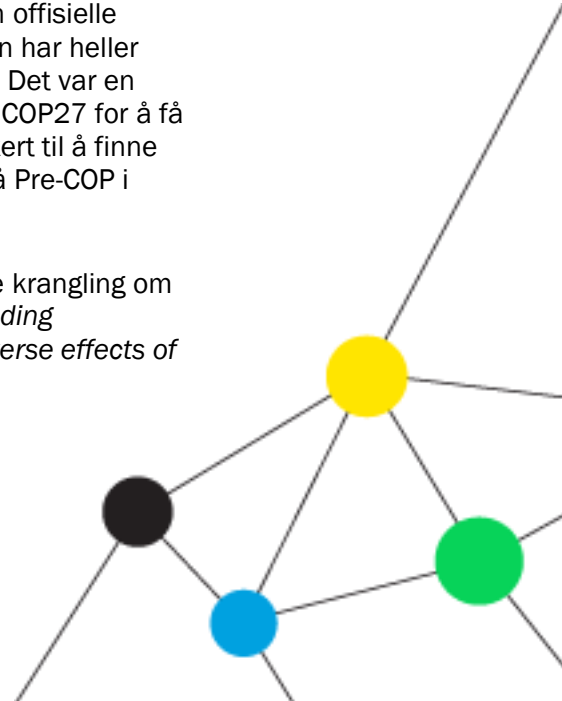
Tap og skade ble et av de største, om ikke det største, temaet på COP27. Det har vært et stort press for å få til en egen finansieringsmekanisme fra globalt sivilsamfunn (særlig fra Climate Action Network, som vi er en del av), og fra det globale sør som har vært tydelig at det trengs nye finansieringsløsninger for tap og skade.

Det har også vært et år med store klimamødeleggelser, og ikke minst mer oppmerksomhet i allmenn media om dette. Dette gjelder særlig den store flomkatastrofen i Pakistan. Gjennom disse historiene, har også konseptet “tap og skade” kommet tydeligere frem for befolkningen generelt, og det har vært presisert i media at dette er noe man skal snakke om på COP27 i Egypt.

Debatten om agendapunktet: “finansieringsløsninger for å adressere tap og skade”

Etter COP26, hvor Glasgowdialogen ble vedtatt som en slags kompromissløsning, og SB56 i Bonn, hvor den første Glasgowdialogen fant sted, var det et stort momentum for å få en diskusjon om finansieringsløsninger for tap og skade på den offisielle forhandlingsagendaen. Det har det ikke vært tidligere, men diskusjonen har heller sneket inn i andre forhandlingsspor hvor tap og skade er en del av det. Det var en stor mobilisering fra sivilsamfunn og det globale sør mellom COP26 og COP27 for å få dette inn som et agendapunkt. Det var Head of delegation-møter dedikert til å finne ut av dette, og vi hørte også fra politisk ledelse at dette ble diskutert på Pre-COP i Kinshaza.

Det ble enighet om agendapunktet om finansieringsløsninger uten mye kringling om agendaen, og ble seende slik ut: [COP/CMA 8\(f\): Matters relating to funding arrangements responding to loss and damage associated with the adverse effects of climate change, including a focus on addressing loss and damage.](#)

Det ble også presisert at dette agendapunktet går frem til 2024 og at det ikke skulle handle om juridisk ansvar og kompensasjon.

Debatten fra forhandlingene på finansieringsløsninger

Agendapunktet ble 'welcomed' av alle parter, og alle land anerkjente viktigheten av dette. Den første uka av forhandlingene handlet i stor grad om hva ulike land og forhandlingsblokker mente om prosessen videre. G77+Kina og alle blokkene fra utviklingslandene var opptatt av at COP27 måtte opprette et fond/finance facility/finance mechanism (as an operating arm under the financial mechanism) for å adressere tap og skade, og at de to påfølgende møtene (COP28 og COP29) skals gjøre nødvendige bestemmelser for operasjonalisering av fondet. USA, EU, Norge og andre rike land ønsket i utgangspunktet å stake ut en prosess der man skulle se mer på hvilke gap som eksisterer og hvordan vi kan bruke fond og mekanismer som allerede finnes både innad og utenfor UNFCCC. Utviklingslandene stod veldig samlet på at det har vært veldig mange utgreiinger, dialoger og samtaler, og at det var viktig at COP27 landet på et konkret utfall, og at det måtte være en finansieringsmekanisme.

Det var altså to ganske motstridende fronter mellom utviklingsland og utviklede land, men med noen som nærmet seg mellomløsninger i midten. Dette var blant andre til tider EU og Canada.

Et vendepunkt i forhandlingene kom da EUs visepresident Frans Timmermann på vegne av EU kom med et kompromissforslag i stocktaking plenary om å etablere et fond for tap og skade, men med noen forbehold. Forbehold som handlet om fondet var: at det skulle være under Parisavtalen, og at fondet skulle være for de mest sårbare, altså at man ikke har Annex-skiller fra 1992 på hvem som skal bidra og hvem som skal motta støtte. Premissene som ble slags tradeoffs var: at det skulle inngås en avtale om å fase ut alle fossile energikilder uten renseteknologi (CCS), og at man skulle bli enige om å holde seg til 1,5-gradersmålet. Norge stilte seg positivt til forslaget.

Dette var et overraskende kompromissforslag, ettersom rike land, Norge inkludert, har stilt seg svært skeptiske til å opprette et nytt fond. Etter forslaget ble lagt frem, var forhandlingene i stor grad lukket og i mindre grupper. Vi fikk ikke vite detaljer om hva som ble diskutert før det var enighet rundt endelig tekst.

Resultatene fra forhandlingene om finansieringsløsninger

Beslutningen om å opprette et tap og skade-fond, er en del av en [helhetlig beslutning](#) som inneholder mange ting. Her er noen av de viktigste:

- Anerkjenner det sterke behovet om ny, addisjonell, forutsigbar og tilstrekkelig finansiering til utviklingsland som er spesielt sårbare for klimaendringene
- Det etableres et fond for tap og skade, som skal ha et mandat å særlig fokusere på å adressere tap og skade (i motsetning til å unngå å minimere)
- Det er også et fokus på at man skal se på andre løsninger enn et fond, både innad og utenfor UNFCCC, som skal styrke det som allerede finnes
- Det skal opprettes en overgangskomiteé (transitional committee) som skal se på både opprettelsen av det nye fondet og se på arkitekturen som allerede finnes, og gi anbefalinger for “consideration og adoption” av COP28/CMA5 i 2023 med sikte om å operasjonalisere finansieringsløsningene, inkludert det nye fondet

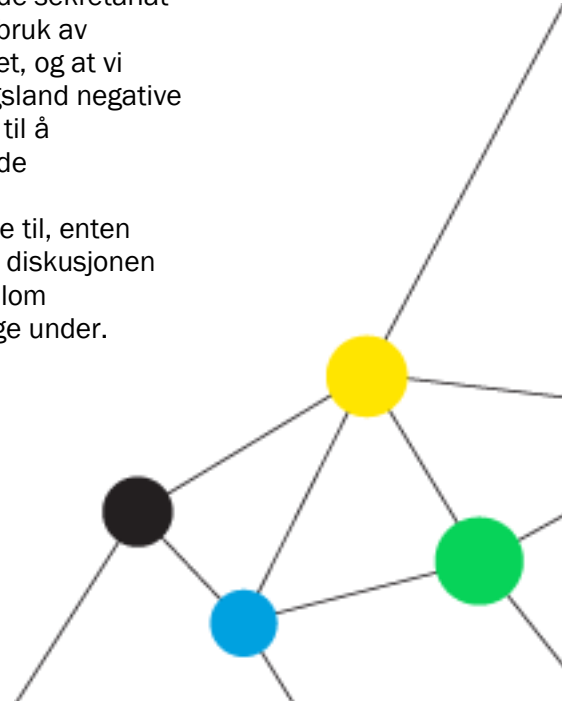
Selv om beslutningen er omfattende, er det mange ting vi ikke vet, og som må forhandles om i årene som kommer. Hvordan ordningen skal fungere, hvilke land som skal bidra med midler, samt hvem som kan få støtte er fortsatt usikkert. Overgangskomiteen skal se på noen av disse problemstillingene, og rapportere tilbake til COP28, hvor diskusjonen fortsetter.

Santiagonettverket

Santiago-nettverket for tap og skade (SNLD) ble etablert for å styrke arbeidet til Warszawamekanismen for tap og skade (WIM). På COP26 ble partene enige om nettverkets funksjoner. I Bonn i juni (SB56) skulle man bli enige om institusjonelle ordninger og organisasjonsstruktur. Til tross for mange forhandlingstimer, kom ikke partene i mål, og endte opp med svært lite tekst fra Bonn. Forhandlingene måtte opptas på SB57 i Egypt.

Forhandlingene på COP27 handlet om nettverkets organisering, institusjonelle ordninger og organisasjonsstruktur. Utviklingslandene la særlig vekt på at de ønsket at man skulle opprette et “advisory board” bestående av representanter fra ulike land og grupper. Flere utviklede land ønsket imidlertid at Executive Committee i WIM, den utførende komiteen i Warszawamekanismen, skulle være fungerende sekretariat for santiagonettverket. De la blant annet frem at det ikke vil være god bruk av begrensede ressurser å stadig opprette nye organer innad i FN-systemet, og at vi heller bør benytte oss av eksisterende organer. Dette var flere utviklingsland negative til, da de argumenterte for at Excom ikke ville ha tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre arbeidet, og skape et nettverk som var fit for purpose for de funksjonene som hadde blitt vedtatt på COP26.

Det var også diskusjoner om hvem Santiagonettverket skulle rapportere til, enten kun til Parisavtalen eller til Klimakonvensjonen og Parisavtalen. Denne diskusjonen er parallell med alle andre spor på tap og skade der det er et skille mellom utviklingsland og utviklede land på hvor tap og skade-tematikk skal ligge under.

Forum for
utvikling og miljø

Resultatet på forhandlingene om Santiagonettverket

Partene kom endelig til enighet etter mange uformelle uformelle møter til langt på natt. Her er noe av det som det ble enighet om:

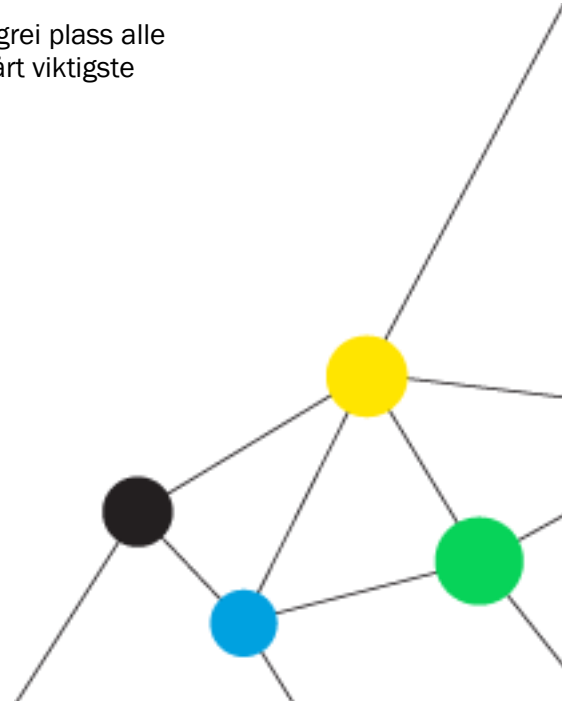
- Organisasjonsstrukturen skal bestå av:
 - et sekretariat som skal utføre nettverkets funksjoner (se [1/CMA.3 para. 67-70 og 73-74](#)) og den daglige driften
 - et Advisory Board som skal ha oversikt og godkjenne arbeidet til sekretariatet,
 - et nettverk av medlemsorganisasjoner, 'bodies', nettverk og eksperter som dekker et bredt spekter av temaer som er relevante for å unngå, minimere og adressere tap og skade
- Minner på og oppfordrer utviklede land til å bidra med finansieringen til å drifte Santiagonettverket og til å drive tekniske assistanse
- Advisory Board skal bestå av 17 medlemmer. Tre av disse er medlemmer fra konstitusjoner for kvinner, urfolk og unge. Fordelingen av medlemmene står under *V. Composition of the Advisory Board*.

Hva skjedde med Forums krav, og veien fremover

Etter nærmere 30 år med arbeid, tydelige krav og stadig mer oppmerksomhet knyttet til tap og skade, kom partene til enighet om å etablere et eget fond for de mest sårbare landene under COP27. Dette er en stor seier. I tillegg så anerkjente flere rike land gapene som finnes og nødvendigheten til å gjøre en større innsats. Fremover er det viktig at fondet, og resten av de mange forbedringene som kan gjøres i andre strukturer innad og utenfor UNFCCC faktisk skal bli bra, så kreves det fortsatt politisk vilje og forhandlingsvilje i årene som kommer. Dette gjelder både for å få på plass gode strukturer, inkludert det nye fondet, men også politisk vilje fra rike land til å gi penger, og mobilisere penger. Fordi behovene for finansiering til tap og skade er enorme, kan også en viktig debatt fremover være å se på innovative kilder for finansiering. Dette er noe som kan jobbes med både hjemme i hvert enkelt land, og på forhandlingene.

På Santiagonettverket virket det som om forhandlingene landet på en grei plass alle kunne enes om, med en struktur som kan muliggjøre et godt arbeid. Vårt viktigste krav er jo at Santiagonettverket blir til noe som er nyttig på bakken for utviklingslandene. Det vil tiden vise.

Landbruk og matsikkerhet

Matsikkerheten er sterkt truet på grunn av klimaendringene. Samtidig bidrar dagens landbruk til store mengder klimagassutslipp.

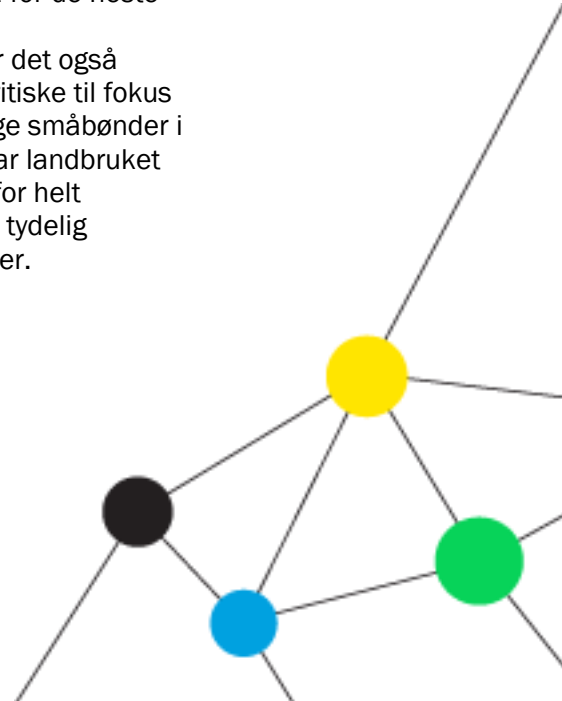
Koronivia Joint Work on Agriculture (KJWA) og rapporteringen på arbeidet skulle vært fullført i 2020, men er blitt forsinket på grunn av covid19, og fordi å finne konsensus om rapporteringen fra workshopene som har blitt holdt, har vært krevende. Den siste delen av rapporteringen skulle derfor fullføres på COP27. I tillegg til dette skulle man under COP27 ta avgjørelser om potensielt videre arbeid med jordbruk under UNFCCC.

Resultatet fra COP27

På tross av forhandlinger på overtid, og opphetede diskusjoner, ble man til slutt enige om en [tekst](#) som både rapporterer fra hele arbeidet med KJWA, inneholder anbefalinger om landbruk og klima som følge av workshopene, og som inneholder beslutninger om videre arbeid, nå som det planlagte arbeidet med KJWA er fullført. Dette ble bestemt:

- Det skal opprettes et nytt fireårig arbeidsprogram under SBSTA og SBI, som skal hete “Joint work on implementation of climate action on agriculture and food security”. Dette skal bygge på tidligere tema, og kan inneholde nye. Partene og observatører er oppfordret til å levere inn innspill for videre arbeid, samt innspill til innen 27 mars 2023. Dette vil bli diskutert videre på SB58 i 2023.
- Å opprette en nettportal for kunnskapsutveksling. Innspill om dette skal også bli diskutert på SB58 i 2023, og innspill skal leveres innen 27 mars.
- Debatt om matsystemer: Tidligere i forhandlingsprosessen var det foreslått at neste fase av Koronivia skulle utvides fra å handle om landbruk til å omhandle “matsystemer”. Dessverre ble det tatt bort mot slutten. Dette er synd, siden klimaproblematikk ved matproduksjon handler om mye mer enn bare selve landbruket. Det er likevel nevnt i teksten at arbeidet skal ha en “holistisk tilnærming” til matsikkerhet og landbruk, og det er fremdeles noe handlingsrom for en bredere tilnærming, gjennom valg av tema for de neste workshopene.
- Debatt om utslippskutt: Under årets koronivia-forhandlinger var det også diskusjoner om språk rundt utslippskutt. Noen land har vært kritiske til fokus på utslippskutt i landbruket, i og med at man ikke burde pålegge småbønder i allerede krevende landbruk å kutte utslipp. På annen side bidrar landbruket generelt til høye klimagassutslipp, og for noen land var det derfor helt avgjørende å “mitigation” i teksten. Som et kompromiss, er det tydelig vektlagt i teksten at tilpasning er hovedfokus for sårbare grupper.

Hva skjedde med kravene til Forum?

Nå er KJWA ved veis ende, og vi sitter igjen med en rapport som inneholder anbefalinger for arbeid med landbruk og klima. I disse anbefalingene er det flere positive ting man kan trekke frem, og som er i tråd med Forums krav.

- Arbeidet med klima, landbruk og matsikkerhet under UNFCCC fortsetter.
- Det blir fremhevet at tilpasning må skje på en inklusiv måte og deltakende måte.
- Det anbefales at land og relevante organisasjoner må iverksette tiltak for å redusere sårbarhet for småskala bønder, kvinner, unge, urfolk og andre sårbare grupper i møte med klimaendringene, samt styrke disse gruppenes rolle i arbeidet med bærekraftig landbruk.
- Det er flere ting i rapporten som er i tråd med agroøkologiske prinsipper, selv om ordet "agroøkologi" ikke blir nevnt eksplisitt. For eksempel er det fokus på bevaring av økologi/natur, diversifisering, øke det organisk materialet i jorda, samt høyt fokus på sosioøkonomiske aspekt.

Likevel savner vi noen elementer, for eksempel:

- Arbeidet med Koronivia burde hatt klarere anbefalinger om utslippskutt i husdyrhold-sektoren, spesielt innen industrialisert husdyrhold.
- Agroøkologi burde kommet enda tydeligere frem i anbefalinger fra rapporten.
- Menneskerettighetsaspektet er ikke tydelig tilstede i arbeidet med Koronivia

Artikkel 6 - Marked og ikke-markedsmekanismer

På COP26 i Glasgow ble regelverket for Artikkel 6 gjort ferdig, og på COP27 jobbet man med operasjonalisering av bankregisteret for å iverksette denne markedsmekanismen. På COP27 var diskusjonene om artikkel 6 preget av det noen mente var reforhandling av COP26-vedtakene, da mange parter mente at diskusjonen og enigheten der var forhastet. Man begynte også å diskutere AR 6.8 om ikke-markedsmekanismer, men det ble nedprioritert i reforhandling av Glasgow-tekst.

Artikkel 6.2

Hovedpunkter til diskusjon var kapasitetsbygging og autorisasjon, og sistnevnte er avgjørende for hvordan 6.4-mekanismene OMGE og SOP fungerer. Mange var uenige om autoriserte kvoter skulle sammenfalle med NDCs eller ikke, men man landet til slutt på at man skiller mellom verifiserte og ikke-verifiserte kvoter, såkalt CERs og AR6.4ERs, og dermed kan registreringssystemet i 6.4 operasjonaliseres. I tillegg begynte man å diskutere removals, som handler om å fjerne CO₂-utslipp som allerede finnes i atmosfæren. Dette videresendes til neste møte, og organisasjoner har mulighet til å sende innspill på dette innen 15. Mars 2023.

Link til vedtatt beslutningstekst:

https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_cma13_PA6.2.pdf

Artikkel 6.4

Bankregistreringen skal telle CERs og ERs som både sammenfaller med NDC og ikke. SOP og OMGE implementeres. AR6.4ERs (utslippskutt som faller under 6.4) så skal de slettes obligatorisk. Nå er Bankregistreringen åpnet for en to-årig testperiode.

Link til vedtatt beslutningstekst:

https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_14_PA6.4.pdf

Artikkel 6.8

Igjen kom Artikkel 6.8 i skyggen av de to andre, da man gikk tilbake på prinsipp som opprinnelig ble vedtatt i Glasgow angående de delartiklene. Det ble snakket mye om en match facilitator, altså en nettbasert platform som fungerer som en "matchmaker", altså parkobler for tilbud og etterspørsel på kvotemarkedet. På COP27 landet man en treårig planfase for planlegging og implemtentering av denne databasen.

1. Fase (2023-2024): UNFCCC skal samle inn data og informasjon til å operasjonalisere en digital platform for ikke-markedsmekanismer.
2. Fase (2025-2026): Implementering av arbeidsprogram.

Link til vedtatt beslutningstekst:

https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma4_auv_cma15_PA6.8.pdf

Dette skjedde med ForUMs krav

FORUM har et generelt krav om at konsultasjoner må ha lokal forankring, og konsulterende stakeholders var et viktig element i diskusjonen på COP27. Land er uenige i hvor mye innflytelse ulike aktører skal ha, men ferdig tekst på AR6.4 sier at observatørorganisasjoner inviteres til å sende innspill på removals innen Mars 2023, som er det mest tydelige teksten sier om inkludering av sivilsamfunnet.

Artikkel 6.2

- Obligatorisk sletting av kvoter (OMGE) blir implementert

- Det jobbes videre med korresponderende justeringer for å unngå dobbelttelling
- Det kom ikke en ferdig tekst på SOP som faller under 6.2 spesifikt, bare under 6.4
- Det ble foreslått ulike tall for SOP, men ingenting spesifikt ble vedtatt, det videreføres til styret i Tilpasningsfondet

Artikkel 6.4

- Det blir en felles bokføring av både A6.4ERs og CER (sertifiserte utslippskutt) for NDC-perioder
- Minimum 2% av av A6.4ERs skal slettes obligatorisk, men land kan be om frivillig sletting av resterende A6.4ERs
- Banksystemet skal også registrere opprinnelige utslippskreditter fra Kyoto-protokollen

Artikkel 6.8

- Det utarbeides en matching facility, noe ForUM støtter.

